

Sollertinskis bortgång. Han var en inflytelserik musikkritiker vars artiklar Sjostakovitj senare redigerade för utgivning i bokform. Men musiken tolkar inte bara sorgen över en död vän. Det var också den här sommaren världen förstod vad Treblinka, Majdanek och andra nazistiska koncentrationsläger verkligen innebar. Detta blev en chockupplevelse som i musiken får groteska och galghumoristiska effekter. Tonsättaren skildrar både bödel och offer, och allt på ett musikaliskt överdådigt sätt. ”För mig är ett musikaliskt program och ett verks innehåll samma sak”, menade Sjostakovitj.

Satserna kontrasterar skarpt mot varandra. Det hela börjar nästan spöklikt i cellons höga register. De andra instrumenten smyger in och avslutar satsen nästan dansant. Scherzot är snabbt och hektiskt, nästan argsint, medan den följande långsamma satsen är i det närmaste statiskt stillastående. Det börjar som en chaconne med åtta högtidliga ackord i pianot. Dessa upprepas sex gånger medan stråkarna väver sina stämmor däröver. Så går musiken direkt över i finalen med sin nervösa energi, ängsligt men ändå med kraft att avsluta med en verklig höjdpunkt.

Uruppförandet ägde rum i Leningradfilharmonins stora sal den 9 november 1944 med tonsättaren själv vid pianot, och med Dmitri Tziganov och Sergei Shirinsky på violin respektive cello – båda var medlemmar av den firade Beethovenkvartetten som svarade för uruppförandena av de flesta av Sjostakovitjs stråkkvartetter. Efter sista tonen uppstod en lång, laddad tystnad med publiken i tårar.

Stig Jacobsson

Säsongens sista konsert, lördag 16 april, blir det klarinett och piano med Håkan Rosengren Duo.

Läs mer i vårt generalprogram och på vår hemsida:
www.linkopingkammarmusik.se

Övriga konserttips: Konstpaus med Crusellkvintetten 9 april, Framtidskonserten med Linköpings symfoniorkester 17 april och Carmina Burana med Östgöta blåsar-symfoniker 21 april.

Pianotrio

Nils-Erik Sparf violin

Erik Wahlgren cello

Mats Jansson piano

Wallenbergsalen
Östergötlands museum
13 mars 2016 kl. 16.30

Konserten ges i samverkan med Östergötlands museum och med stöd av Kultur- och fritidsnämnden i Linköping, Statens kulturråd, Sensus studieförbund och Scandic i Linköping.

Program

Johannes Brahms (1833–1897)

Pianotrio H-dur op. 8

Allegro con brio

Scherzo: Allegro molto

Adagio

Allegro

Dmitrij Sjostakovitj (1906–1975)

Pianotrio nr 2 e-moll op. 67

Andante. Moderato

Allegro con brio

Largo

Allegretto

Brahms pianotrio i H-dur fullbordades 1854 och är det största och mest betydande av Brahms publicerade ungdomsverk – ändå har det förblivit nästan helt okänt för de flesta musiker och musikälskare. Detta beror på att Brahms var missnöjd med verket, och att han reviderade det trettio år senare. Det var ett förunderligt beslut han tog när han behöll opusnumret 8 trots att närmare sjuttiofem procent är nykomponerat och kronologiskt borde ha ett nummer närmare 110.

I ett brev till förläggaren Fritz Simrock (13 december 1890) tycks Brahms framhålla de kommersiella och tekniska skälen för revideringen snarare än de artistiska: "... beträffande den uppfräschade trion ... vill jag helt enkelt säga att den gamla kommer att fortsätta sälja uselt, inte i huvudsak för att den är oskön, utan för att den är onödigt svår."

Men detta är inte bara ett ovanligt högkvalitativt och känsloladdat verk, skrivet av en blott 21-årig tonsättare, utan även en sammanfattning av Brahms ultraromantiska och framåtppekande tidiga stil, en stil djupt påverkad av hans mentor Schumann. Denna tidiga period får ett abrupt slut när Schumann gör sitt första självmordsförsök. Trion opus 8 var det sista verk Brahms skrev innan han tog en skaparpaus på sex år, då han inte publicerade ett enda verk. Om man jämför originalet med revideringen, kan man lätt konstatera att nästan alla fantasifulla avvikelser och subjektiv musik i Schumanns anda ersatts av Brahms sena stil – koncis, intensiv och känslös men alltid klart ekonomisk i jakten på klassiska ideal. Det här är ett perfekt exempel inte bara på Brahms medvetna motvilja för Schumann, och naturligtvis Wagner, utan också för hela den tysk-österrikiska musikaliska revolution som får sin yttersta och slutgiltiga dödsstöt ett halvsekel senare med Schönbergs totala upphävande av tonaliteten.

Medan Sjostakovitjs första pianotrio opus 8 från 1923 låg nästan ospelad ända in på 1980-talet blev den andra genast mycket framgångsrik och ofta spelad. Detta beror inte på att musiken är särskilt lättillgänglig, utan mera på att tonsättarens djupa allmänmänskliga insikter griper tag i och trollbinder åhöraren.

Naturligtvis påverkade krigstidens favorit hans skapande eftersom trion skrevs mellan den 15 februari och 13 augusti 1944, och påbörjades således endast fyra dagar efter den mycket nära vännen Ivan